

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא נג.

עין משפט גזר מצוה

ר"ב א מ"י פ"א מהל
מכירה הל' ח סמג
עשין פכ' טו"ט ע"מ ס'
קצ' ספיק' ח'
ר"ב ב מ"י שם הל' יא
טו"ט ע"מ ס' ד' עשין
גמור זכ"כ:
ר"ב א ג"מ טו"ט ע"מ
ספיק' ה'
ר"ב ד מ"י טו"ט ע"מ
ספיק' ד'
ר"ב ה מ"י טו"ט ע"מ
ספיק' ה'
ר"ב ו מ"י טו"ט ע"מ
ספיק' ו'
ר"ב ז מ"י פ"א מהל:
זמירה הלכ' סמג ע"מ
טו"ט ע"מ ס' ע"ה ספיק'
ח'

רבינו גרשום

א"ע דמחזיק המקבל לא
זקן עד דאמר ליה המוכר לך
חוק וקנה: במתנה היאך.
צריך למימר ליה לך חוק
וקנה או לא. מי אמרין
בעין יפה נתתן וקנה המקבל
א"ע דלא אמר ליה לך חוק
וקנה: גזר גזר. שהיה קרוב
לשורה והשלימו המקבל
לשורה: שיכנס ויצא בה.
ד"ך אהוה פריצה הויא
חוקה: דמעיקרא בשגורה
הנותן הוה סלקי ליה אינשי
על אהוה גזר ועכשיו
הבביוהו הוה מקבל דלא יכלי
אינשי למסלק לה: טורבא
עבד. ואמאי קרי ליה כל
הנותן הוה סלקי ליה אינשי
את השרה: נטל ואפיק מיא
מיהו שתיי באין דרך חור
אישני לשותף את השרה
ונתן צורר באותו חור כדי
שיכבב את השרה ויצאו המים
את השרה: נטל ואפיק מיא
מניה. שהיה כלל השרה
מלאה ולא היה יכול לצאת
ממנה ונטל זה צורר אחד
מפאת השרה ויצאו המים
דרך נטילת הצורר: האי
מברחי ארי. כלומר מה
חוקה הויא זו הא מצוי
למיר ליה הנותן או אחד
מן האוחזין מצוה בבת
השצלת נכסי ב' כן חובה
לבר ישראל להציל ממון
חבירו ולא הויא חוקה:
אלא נתן צורר דצמד לה
מיא. שהיתה שדה בית
השליחן דצריך לה מים
הרבה וצמד לה. שספק
בצורר דרך צאת המים שלא
יצאו מן השרה ולא סגי
לה בלי מים: נטל דפתח
לה מיא. שנטל צורר א'
ועשה דרך למים ליכנס
דבענין זה דאי [הוי]
חוקה: ב' שדות. של נכסי

ה"מ צמוכר ומשכיר למצירו דאיכא דמסר ליה דליקני אבל צנכסי הגר
מאן מסר ליה דליקני ואין נראה לר"י דצהדיא אמר צפרק הפרה (צ"ק
דף נב. ושם ד"ה מיון) דלא קנה במסירת מפתח ולא מהני מסירת מפתח
אלא שלא יטכרד לומר לו לך חוק וקני"א ודוקא גבי צדיקת חמץ הוא דמלי
צמסירת מפתח דמי שמפתח צירו
עליו לצדוק לפי שצירו ליכנס ולצדוק
ומה שפי' נמי דלא קני צנעילת דלת
לא משמע כן בגיטין צהורק (דף עז:
וש) דקאלמז תיזיל איחי ומיחוד ומפתח
אלמא צנעילה למודה קניא שלא
היתה יכולה לעשות מנועול דצצצת
היה ואפי' דאסור לקנות צצצת צצצ"מ
שרי שלא מטרף דעתו עליו כדלמזר
לקמן ולא דמי נעילת דלת למצירח
ארי דדוקא נתן צורר דסכר מינה מיא
הוא דלמזר צסמוך דהוי מצריח ארי
אלא הכא שנועל צצני כל אדם ואין
מניח אדם ליכנס¹ מוכח מילתא
שהצית הוא שלו וקני צנעילה לחוד²
וכן מוכח לקמן (דף נו.) גבי הא
דמתן אלו דברים שיש להן חוקה
ואלו דברים שאין להם חוקה ופרך
צגגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר
עולא כל שאילו צנכסי הגר לא קנה
כו וקמני סיפא הכניס מרגנולין
צמוך הצית ה"ו חוקה וקנה נמי
צנכסי הגר וה"ט דהתם דקנה משום
דמסתמא כשנתן שם מרגנולין ועל
דלת לשמן אלמא דקנה צנעילה
אלא קשה לרצצ"א דלמזר לקמן
הצונה פלטרין צנכסי הגר וצא
אמר והעמיד לן לן דלתות קנה
והתם מיירי צנעל דאי לא ועל
אמאי קנה הא לצני צעלמא הוא
דאפיק כמו קמא שכל אדם יכול
ליכנס כשלא ועל אלא ודאי צנעל
איירי ומשמע דוקא שהעמיד דלתות

אלא לא העמיד דלתות לא קנה צנעילה: (ועי' **נע"ל** וגדר ופרין
ב"ש שהוא. פ"ה דל"ג צפניו משום צנכסי הגר לא שייך לפניו
ואינה קשה דאיכא למימר משום דנותן מנתנה ואחזין שחלקו נקט צפניו
ומיהו ל"ג ליה דדייק צגגמ' אצרימא דרב שרביא צפניו אין שלא
צפניו לא ואמתני' ה"ל למידק ועוד דבעי רב צמנתה היאך מפשוט
ממתני' דלנותן מנתנה קמני צפניו אי גרס לה: (ועי' **אמ"ז** ב"ש
הני צ"א בני חוקה גיהוה. פירוש דמשמע ליה צד"ל צמחוק הוא דבעי
ג"ש חוקה כלומר צמדי דשייך חוקה אבל צנותו כו' מש"ה פריך אטו
הני כגון נותן מנתנה והאחזין שחלקו לאו בני חוקת ג"ש יינהו:
אמר שמואל ומאי תבעי ליה לאבא ומה מבר בוי' אע"ג דשמואל
אית ליה ספ"מ דצ"מ (דף עז.) ד"פה כח מנתנה מכת מכת
לענין דלא טריף מנייה את השצת היינו אחר שכבר נתקיימה
המתנה כדפ"ה: **האי פריצה היבי דמי אי"מיא דמעיקרא לא**
עי"י בה והשתא נמי לא עי"י בה מאי עבד. נראה דל"ג (י) דהכי
מניין למימר השתא נמי לא עי"י בה כד שוכנס ואלא בה קאמר
לכך נראה כספרי דגרסינן דמעיקרא לא עי"י בה והשתא עי"י
בה טובא עבד: **טובא עבד.** ואין זה כל שהוא אלא כו' ועל
נמי כל שהוא כריך לישב כעין הני"ב:

אותה

האני דהא אכתי סלקי לה קתא. והאי דנקט שמואל והשלימו לעשרה לאו דוקא ד"ה לפחות מ"י (והוא) דהשתא אהני להכי דסלקי צדוקא ומעיקרא הו
סלקי לה צדוקא ואורחא דמילתא נקט דתם השלימו לעשרה מעיקרא סלקי לה צדוקא והשתא סלקי לה צדוקא: והשפא קעיילי לה צדוקא.
דפורתא אהני. ולא בעי למצרוי דמעיקרא לא עי"י כלל והשתא עי"י לה צדוקא דטובא עבד דשווייה פתח. וגבי ועל כל שהוא נמי איכא
לפרושי כה"ג שסתם פתח סמימה כל שהוא דמעיקרא עי"י לה צדוקא והשתא עי"י לה צדוקא א"י שקבע מנועול צדלת לנטול צו דהיינו
צנין אבל סגר את הדלת ועל צמפתח צנכסי הגר אינה חוקה דאין זה אלא עושה מ"וה לשמור בית חבירו ומצריח ארי מנכסי חבירו
הוא כדלקמן צשעמין. ובע"ג דגבי שכירות צמים צפסיים (דף ז.) משמסר לו מפתחות הוי צחוקת שוכר וה"ה לצנין לקנות
ה"מ צמוכר ומשכיר לחבירו אבל צנכסי הגר מ"י מסר לו מפתחות שיקנה הלכך כריך צנין כל שהוא: נאן צורר. צחור שצבדר השדה.
וכולה שמעתי אכנסי הגר קאי וה"ה לקונה דבר מצריחו: נטל צורר. מן הגדר ועשה צו נקב: ה"ו חוקה. וכגון דמהני לשדה כדמפרש
ואזיל: **מאי נתן בוי'.** למאי אהני האי נתינה ונטילה דליהו חוקה: **אינימא נתן צורר וסכר מיא.** ראה נהר שוטף ורואה ליכנס דרך נקב וצא
זה וסתם את הנקב צצרו וסכר את המים מן השדה שלא יכנסו צו (י) שלא ישטפו את השדה: **ואפיק מינה מיא.** שנאספו לה מים צצד
האחד ועשה נקב צצד השני כדי שיצאו לחוץ: **האי מצריח ארי וכו'.** הא למה זה דומה למשיב אצידה דכל ישראל מנוזין להציל ממון
חביריהם מן ההיזק ואין קרוי חוקה אלא דומיא דגדר ופך שעושה צו צנין או כל מיקון הצריך לו לשדה כגון משקה מים או זומר או
זורע או חורש: **דלמד לה מיא.** כמו אמר פתיל (במדבר יט) וימקדו לצעל פעור (מל"ח קו). חיבר (י) המים שצמכו שלא יאכל לחוץ חור
כמו משקה את השדה דומיא דחורש שמתקן את השדה ומייפיש בהשקה זו: **עיי' דפסח ליה מיא.** עיי' נטילת צורר נכנסו המים מן הנאר דרך חור
שככותו: ו"א אפי' ארי צ' שדות. של גר המסוכין זה לזה אלא שיש מצד אחד צינייהן: **החוקי צחחס מהן.** כגון דרפכ (י) כדלקמן גזר. ודכרוין
לקנותה לצדה ולחצרתה לא נתן צצ לקנות קנאה לאותה שדה לצדה ואי לא הוה מצר צינתיים הוה קני את כולה מסתמא צחפירה כל שהוא:

לקנות

שלא צפניו ל"ג בוי'. אם צא להחזיק שלא צפניו דמוכר כגון צעיר אחרת
או אפי' צאותה העיר שלא מדעתו של מוכר לא הויא חוקה אלא א"כ
א"ל מוכר ללוקח לך חוק וקני ואפי' אם נתן לו מעות לא קני צמעות
כגון צעיר צכותצין שטר דאין הכסף מועיל עד שיחזיק או עד שיכמוצ
השטר כדלמרי צפ"ק דקדושין (דף
טו.) עלה דהן משנה נכסיים שיש להם
אחריות נקנין צכסף כו' אמר רב
ל"ש אלא צמקום שאין כותצין את
השטר אבל צמקום שכותצין את
השטר לא קנה עד שיכמוצ לו את
השטר ואי פריש פריש צפירש צכסף
הקנה קנין גמור צלא חוקה ושטר
אצל מסתמא לא קני צמעות עד
דמחזיק: **בעי רב.** הך צרייתא הוה
שמיעא ליה דקמני צפניו אבל שלא
צפניו לא הויא חוקה עד דל"ל
צצהדי לך חוק וקני וקמנצט"ל ליה מי
לימא דצמכירה מיירי אבל צמנתה
מכיון שאמר לו (י) נותנינו לו קרקע
צצהדי לך חוק וקני וקמנצט"ל ליה מי
לימא דצמכירה מיירי אבל צמנתה
מכיון שאמר לו (י) נותנינו לו קרקע
זו והלך והחזיק שלא צפניו הויא
חוקה וע"ג דלא א"ל לך חוק וקני
וכדמפרש טעמא לקמיה דנותן צעין
יפה נתן או דלמא לא שאל: **מאי**
סייעי ליה לאבא. צמנתה טפי ממכר
ק"ו הוא דלא קני עד דל"ל לך חוק
וקני: **ומה מבר דקיידי ליה זווי.**
לוקח למוכר היום ולמחר לאחר
שיחזיק שהרי ע"מ כן הוא מחזיק כדי
לפרוע דמים למוכר דמוכר לא מפסקד
כיון (א) דקבל כל הדמים א"י יהיב ליה (א)
קמני דמחזיק זוי לא קנה כדפרישית
לעיל וכגון צמקום צכותצין את השטר
כדמניא צקדושין (דף עז.) מבר לו י'
שדות צ' מדיות כיון שהחזיק צצדה
אחת קנה כולן מה שאין צשניהן צד"א
שנתן לו דמי כולן כו' אלמא אחר
מניית דמים צעין חוקה ואפ"ה אי

א"ל מוכר ללוקח לך חוק וקני הוי חוקה ואי לא לא: **מסתה.** דאין
לו כי אם חסרון ממונו לא כל שכן דלריך למימר ליה לך חוק וקני
ולא ליהוי חוקה עד דל"ל דלמא לצכירה להחזיק כבר חזר
ממתנתו: **ורב דקבעי לה סבר איכא למימר מהוין דיהב צמנתה**
צעין יפה יהיב שממתת חיבה נתן לו והלכך ניחא ליה שילך יחזיק
ואיכא למימר דכמתן דל"ל דמי והלכך מספקא ליה. ושמואל נמי
דשטיחא ליה ס"ל היכא אמרינן צעין יפה נתן ה"מ כגון לאחר
שהחזיק ונתקיימה המתנה הוא דלמרינן צעין יפה נתן לו מכל
וכל שלא שייך לעצמו צמנתה זו (י) דלמזרן לעיל [נא]: המוכר שדהו
לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות צמנתה קנתה ואין הבעל אוכל
פירות אבל כל זמן דל"ל דלמא לצכירה להחזיק לא צמי להקנות המתנה לו לא
מספק אין לנו לומר שנתן את שלו צמנתה עד דמפרש ואומר לך
חוק וקני: **דאמר שמואל** (י) גדר גדר. שהיה צנוי פחות מ"י והשלימו
לעשרה לפי שלא יוכלו לעלות עליו וליכנס צצדה: **פרך פרישה.**
החזיק הפרישה: **דמעיקרא.** כשהיה פחות מ"י לא הוה סלקי לה
אין יכולין לעלות דרך עליו ליכנס צצדה כגון שהיה עשוי צשפוע
או היה צנוי על מקום מדרון: **והשפא נמי לא סלקי לה מאי**
קעציד. והאמרי הוי חוקה דכל צנין צורך לא הויא חוקה: **ואלא**
דמעיקרא הוה סלקי לה. מיהא צדוקת והשתא שהשלימו לעשרה לא
סלקי לה כלל טובא עביד ואין זה ראוי לקרות כל שהוא וע"פ צצנין כל שהוא גדר: **והשפא סלקי לה צדוקא.** והיינו כל שהוא דכל שהוא אהני
דהא אכתי סלקי לה קתא. והאי דנקט שמואל והשלימו לעשרה לאו דוקא ד"ה לפחות מ"י (והוא) דהשתא אהני להכי דסלקי צדוקא ומעיקרא הו
סלקי לה צדוקא ואורחא דמילתא נקט דתם השלימו לעשרה מעיקרא סלקי לה צדוקא והשתא סלקי לה צדוקא: והשפא קעיילי לה צדוקא.
דפורתא אהני. ולא בעי למצרוי דמעיקרא לא עי"י כלל והשתא עי"י לה צדוקא דטובא עבד דשווייה פתח. וגבי ועל כל שהוא נמי איכא
לפרושי כה"ג שסתם פתח סמימה כל שהוא דמעיקרא עי"י לה צדוקא והשתא עי"י לה צדוקא א"י שקבע מנועול צדלת לנטול צו דהיינו
צנין אבל סגר את הדלת ועל צמפתח צנכסי הגר אינה חוקה דאין זה אלא עושה מ"וה לשמור בית חבירו ומצריח ארי מנכסי חבירו
הוא כדלקמן צשעמין. ובע"ג דגבי שכירות צמים צפסיים (דף ז.) משמסר לו מפתחות הוי צחוקת שוכר וה"ה לצנין לקנות
ה"מ צמוכר ומשכיר לחבירו אבל צנכסי הגר מ"י מסר לו מפתחות שיקנה הלכך כריך צנין כל שהוא: נאן צורר. צחור שצבדר השדה.
וכולה שמעתי אכנסי הגר קאי וה"ה לקונה דבר מצריחו: נטל צורר. מן הגדר ועשה צו נקב: ה"ו חוקה. וכגון דמהני לשדה כדמפרש
ואזיל: **מאי נתן בוי'.** למאי אהני האי נתינה ונטילה דליהו חוקה: **אינימא נתן צורר וסכר מיא.** ראה נהר שוטף ורואה ליכנס דרך נקב וצא
זה וסתם את הנקב צצרו וסכר את המים מן השדה שלא יכנסו צו (י) שלא ישטפו את השדה: **ואפיק מינה מיא.** שנאספו לה מים צצד
האחד ועשה נקב צצד השני כדי שיצאו לחוץ: **האי מצריח ארי וכו'.** הא למה זה דומה למשיב אצידה דכל ישראל מנוזין להציל ממון
חביריהם מן ההיזק ואין קרוי חוקה אלא דומיא דגדר ופך שעושה צו צנין או כל מיקון הצריך לו לשדה כגון משקה מים או זומר או
זורע או חורש: **דלמד לה מיא.** כמו אמר פתיל (במדבר יט) וימקדו לצעל פעור (מל"ח קו). חיבר (י) המים שצמכו שלא יאכל לחוץ חור
כמו משקה את השדה דומיא דחורש שמתקן את השדה ומייפיש בהשקה זו: **עיי' דפסח ליה מיא.** עיי' נטילת צורר נכנסו המים מן הנאר דרך חור
שככותו: ו"א אפי' ארי צ' שדות. של גר המסוכין זה לזה אלא שיש מצד אחד צינייהן: **החוקי צחחס מהן.** כגון דרפכ (י) כדלקמן גזר. ודכרוין
לקנותה לצדה ולחצרתה לא נתן צצ לקנות קנאה לאותה שדה לצדה ואי לא הוה מצר צינתיים הוה קני את כולה מסתמא צחפירה כל שהוא:

(א) [נקמן סה. ע"ה].
(ב) [נדריס לג. צ"ק מתא].
(ג) [ג"ל מתקבל].

הגהות הב"ח

(א) גבי דלמד ליה מא
נטל צרוי מפתח ליה
מ"א: (ב) רשב"ם ד"ה בעי
רב ותי מתיין שאלת לו
בתני לו: (ג) ד"ה ומה
מכר ותי א"י יהיב את
דודי מקמי דמחזיק לא
קנה: ושם צ"ל מה שאין
צשניהן. נ"ב פי' דככסף
ובצטר אין מוטיל קנין שדה
אחת לשאר שדות: (ד) ד"ה
וצ"ל קבעי ותי צמנתה זו
כלום כדאמרין: (ה) ד"ה
דלא שמואל גבי גדר
שהיה: (ו) ד"ה אולימא וכו'
שלא יכנסו צו כדי שאל
(ז) ד"ה דלמד ותי מיכר את
המים: (ח) ד"ה החזיק וכו'
דרפכ צה פורתא כדלקמן:
(ט) תוב' ד"ה האו וכו'
ל"ג ליה דהיי מצוי למימר
וכי לא עי"י בה הא וכו'
כספריס דגרסי דמעיקרא:

מוסף תוספות

א. דמסירת מפתח כאומר
לו לך חוק וקני. רשב"ם.
ובכשיחזיק יקנה. ר"ן.
ב. דאחר שאין בידו
מפתח איך יכנס ויברוק.
מ"ס פסחים ד. וע"ש.
ג. ומכ"ש מ"ס:
דבדיקת חמץ דרבנן,
דמדאורייתא
בבלמא סגי, לא הטיילו
חוברה זו אלא על מי שספק
בידו לעשות יותר והוה מי
שהמפתח בידו. ג. כדרך
שהבעלים נוטלין בתוים
כדי למנוע מהם רגל כל
אדם. רשב"ם. ועין מיט"ב.
ד. ופתיחה בית נמי (והא
קאמר בהזווק. ותיחוד
ותפתח) אין דרך בני אדם
לפתח בית שאינו להם
כשהוא נעול בתוך. רבינו
יונה ועין רשב"ם. ה. עין
ר"ן.